

qui in hac materia collationum repelluntur: Et in expresso isto fundamento & ratione ita tenet Bald. in leg. Si emancipati. Cod. de Collat. 3. col. num. 3. quod est notabile & subtile: & idem tenet ibi Aretin. fin. col. in fin. Alexand. 3. col. Philipp. Dec. 6. col. qui dicit hanc esse magis communem opinionem. Sed advertendum, quod contrarium videtur de jure verius; imò quod inter eos habeat locum collatio, modò succedant tanquam liberi, modò succedant tanquam agnati vel cognati: Primò, quia ex quocumque capite velint succedere, tractantur ut filii, & succedunt tanquam sui, & habent tempus anni concessum filiis & descendentes ad petendam successionem, ut in leg. 1. §. Largius. ff. de Success. edict. & in leg. penult. §. Filius. ff. Quis ordo in honor. possess. servet. & in leg. De bonis. §. 1. ff. de Carbon. edict. Secundò, quia eadem ratio collationis militat hoc casu, quando succedunt ex 2. vel 3. capite tanquam agnati vel cognati, sicut in alio, quando succedunt ex primo tanquam liberi, scilicet ratio invidia & discordiæ evitandæ inter fratres. Et ex his fundamentis istam sententiam & conclusionem contra communem tenet Fulgos. in dict. leg. Si emancipati. final. column. Roman. 9. column. numer. 24. Jas. licet non se firmet, 7. column. numer. 30. Curt. numer. 28. Et ista videtur mihi magis vera & juridica opinio.

Secundùm requisitum est, quod tales descendentes succedant titulo universali, non particulari legati, vel fideicommissi: quia tunc possent habere legatum vel fideicommissum, & non tenerentur conferre dotem, vel donationem, quam receperunt à patre vel matre in vita, quia non succedunt tanquam hæredes, sed tanquam extranei: text. est in leg. A patre. Cod. de Collationib. Cujus verba sunt: A patre verbis præcariis in codicillis relictum extero jure capiens filia ad collationem dotis urgeri non potest: & ibi Glossa ordinaria, & communiter DD. text. notabilis & expressus in leg. Si pater pro filia. ff. de Collatione dotis. Cujus verba sunt: Si pater pro filia dotem promiserit, deinde exhæredata, vel emancipata & præterita legatum dederit, habebit filia etiam dotem præcipuam & legatum. Quod intellige, nisi ex tali donatione & legato resultaret inofficiosa donatio: quia tunc residuum teneretur restituere, ut in Authent. Unde si parens. Cod. de Inoffic. testament. & in leg. 1. & per tot. Cod. de Inoffic. donat.

Tertium requisitum est, quod bona quæ petuntur conferri, processerint de matrimonio illius de cujus hæreditate & successione tracta-

tur: text. est in leg. Ut liberis. Cod. de Collationib. in fin. ibi: Ut in dividendis rebus ab intestato defuncti parentis, cujus de hæreditate agitur, eadem dos, vel ante nuptias donatio ex substantia ejus profecta conferatur. & ibi communiter DD.

Quartum requisitum est, quod illud quod petitur conferri, sit acquisitum in vita ejus de cujus successione tractatur; secus si post mortem, ut legatum, vel fideicommissum, vel donatio causa mortis, vel donatio quæ morte confirmatur: text. est in leg. Filiam cum fratribus. Cod. de Collationib. Quintum requisitum est, quod liberi, & descendentes, inter quos agitur de collatione fienda, sint tales, quibus debeatur Legitima, ut suprâ dixi in 3. quasi. principal.

Sextum requisitum est, quod filius, vel descendens qui debet conferre, velit succedere: quia aliàs, si vult se abstinere, & renuntiare successioni patris, vel matris, vel ascendentis, non tenetur conferre, sed potest retinere quod est sibi datum, & si quid est promissum poterit petere: text. est in leg. fin. ff. de Collat. dot. Cujus verba sunt: Fuit questionis, an si sua hæres filia patris cum fratris contenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre? & Divus Marcus rescripsit, non compelli abstinentem se ab hæreditate patris: ergo non tantum data apud maritum remanebunt, sed & promissa exigentur etiam à fratribus. & ibi notat & commendat Din. Bart. Alber. & communiter DD. Antiqui: text. in leg. 2. §. Si tres. ff. de Collat. honor. text. in leg. Ex causa donationis. Cod. Famil. eriscund. & ibi notat Bald. Salic. & communiter DD. & istam regulam & doctrinam ponit Bald. in leg. Si emancipati. Cod. de Collat. in finalib. verb. & ibi Jas. pen. col. num. 35. Philipp. Dec. antepenult. col. num. 11. & communiter Moderni.

Quod intellige, quando donatio, quæ venit conferenda, non est inofficiosa: secus verò si sit inofficiosa, & tangat Legitimam aliorum filiorum, & hodiè in nostro Regno excederet Legitimam ipsius recipientis, & Tertium & Quintum bonorum patris vel matris; quia tunc, licet vellet se abstinere, & renuntiare successioni eorum, tenetur restituere illud residuum quod tangit Legitimam aliorum filiorum: text. est in Authent. Unde si parens. Cod. de Inoffic. testament. text. in leg. 1. 2. & per totum, Cod. de Inoffic. donat. & utrobique DD. tradit etiam plenè Bart. in leg. Titia. §. Imperator. ff. de Legat. 2. & in expresso in materia nostra ita tenet Bald. in leg. Si emancipati. Cod. de Collat. in finalib. verb. & ibi communiter Moderni.

& idem disponit lex 4. tit. 15. 6. part. (t)

34. Advertendum tamen, quod hoc procedit clarè & absque dubio in donatione merè lucrativa: Sed pulchrum & subtile dubium est, quid in dote, si pater vel mater dedit filia immensam & inofficiosam dotem, quæ excedat Tertium & Quintum, & Legitimam ipsius filia dotata, & tangat Legitimam aliorum filiorum? an talis filia dotata teneatur restituere illud residuum, quod tangit Legitimam aliorum filiorum, licet velit se abstinere à successione parentum? Et certè, si loquimur matrimonio jam soluto, talis filia dotata, vel ejus hæres tenetur restituere: quia postquam dos est reversa ad filiam, habet ex causa lucrativa, ut in leg. Maria. §. fin. in fin. & ibi Glossa ordinaria, & communiter DD. ff. Solut. matrim. Si verò loquimur constante matrimonio, tunc est maximum dubium, & procedit quæstio nostra, & videtur quod non teneatur filia nec maritus ejus illud residuum, nec aliquam partem, in qua dos est inofficiosa, restituere: Primò, quia constante matrimonio dos pertinet marito ex causa onerosa, ut in leg. Pro oneribus. Cod. de Jure dot. & in leg. Ex promissione. ff. de Action. & obligat. & constat, quod pater vel mater, vel quilibet debitor potest bona sua alienare titulo oneroso, etiam in fraudem filiorum, vel creditorum, quando recipiens non participavit de fraude: text. est in leg. fin. ff. de His que in fraud. credit. text. in leg. penult. Cod. de Revoc. his que in fraud. cred. gesta sunt: text. in leg. fin. in fin. Si quid in fraud. patron. Glossa ordinaria, & communiter DD. in §. Item si quis. Instit. de Action. Secundò & in expresso facit text. in leg. fin. §. Si à socero. ff. de His que in fraud. cred. ubi habetur, quod si pater vel mater in fraudem creditorum dotavit filiam, non possunt creditores revocare illam dotem & illam actionem constante matrimonio,

nisi maritus participaverit de fraude: per quem text. dicebat ibi singulariter Bart. quod si pater vel mater dotavit filiam spuriam & incapacem, non potest fiscus auferre vel confiscare prædictam dotem constante matrimonio: & ibi sequitur & commendat Angel. Cuman. & alii DD. Et in expresso in nostra quæstione principali istam sententiam & conclusionem tenet Doct. de Segura in repetition. leg. Cohæredi. §. Cum filia. ff. de Vulgar. & pupil. fol. 12. 3. col. versic. Præmitte. cum pluribus sequentibus: scilicet, quod constante matrimonio non teneatur maritus dotem inofficiosam, vel partem ejus restituere.

Sed his non obstantibus, contrarium est tenendum; imò quod pars dotis, quæ est inofficiosa, restituatur aliis filiis, etiam constante matrimonio: Primò per prædicta jura superiora, quæ disponunt, quod filius vel filia, qui vult se abstinere ab hæreditate patris vel matris, teneatur illud quod immensè est sibi donatum in præjudicium Legitimæ aliorum eis restituere. Secundò & in specie per text. singularem expressum in leg. Unic. Cod. de Inoffic. dotib. maximè secundum secundam lectionem veram, & communiter approbatam: ubi dicit, quod sicut donatio mera & pura revocatur quando est inofficiosa in fraudem Legitimæ filiorum, ita etiam quando est inofficiosa dos (u): & licet text. non dicat nec aperiatur, an intelligatur constante matrimonio, vel eo soluto? tamen, cum text. & DD. loquantur simpliciter & indistinctè, utroque casu debet intelligi. Et in expresso, quod etiam ille text. intelligatur & procedat constante matrimonio, tenet ibi Paul. de Castr. 2. col. & tenet singulariter Palac. Rub. in sua repetition. cap. Per vestras. fol. 96. 2. col. num. 6. ubi refert, quod cum iste casus accidisset in Cancellaria Regia, fuit valdè dubius, sed ita judicavit ipse, & alii Auditores. Pro qua sen-

(t) Id etiam docet Gregor. Lopez in leg. 3. tit. 13. verb. Non queria. & in leg. 8. verb. Legitima. tit. 4. part. 5. Bacz. de Non meliorand. dotis ratione filiar. cap. 33. num. 4. Matienz. in leg. 3. tit. 3. lib. 3. glossa 7. num. 1. & in leg. 3. tit. 6. glossa 3. lib. 5. Moline. in tract. de Donationibus factis in contract. matrim. num. 58. Castill. hic, verb. Inoffic. el. 1. ubi, & videtur quod continetur filia, &c. Hanc sententiam tenet Segur. in leg. Cohæred. §. Num filia. num. 129. de Vulgar. Bernard. Diaz de Lugo reg. 215. Palac. Rub. in leg. 17. Taur. num. 44. & ita fuisse judicatum in Sacro Conc. Neap. refert Afflictis Decision. ad finem.

(u) Prout tenet Palac. Rub. in repetitione cap. Per vestras, notabili 3. §. 22. num. 1. de Donat. inter virum. & §. 24. num. 3. Gomez Arias in leg. 2. Taur. num. 11. ubi hoc pluribus rationibus confirmat: Bacz. de Non meliorand. dotis ration. filiar. cap. 32. num. 1. & sequent. Moline. in tract. de Donationibus factis in contract. matrim. num. 59. ubi contrariam sententiam erroris portentum appellat, cum aliis quos congerit & sequitur Matienz. in leg. 3. tit. 8. lib. 5. glossa 5. numer. 3. & in leg. 1. tit. 2. glossa 4. num. 7. lib. 5. Recopil. quibus locis contrariæ partis fundamentis latè respondet, præsertim dict. leg. 3.

sententia & conclusione est hodiè ista nostra *lex 29. in legib. Taur.* quæ expressè hoc disponit. Et si quæras, quæ potest esse ratio, quare creditores veri non revocant alienata per debitores titulo oneroso, nisi uterque participet de fraude, tam debitor, quàm recipiens; filii verò revocant dotem inofficiosam, etiam fraude mariti non interveniente, nec probata? Potest responderi, quòd titulus dotis non est ita onerosus sicut alius titulus: quia in alio titulo emens vel recipiens dedit verum pretium loco rei, & transivit in patrimonium alienantis; quod non est in dote. Vel aliter & secundò potest responderi, quòd creditores indistinctè revocant in totum, & sic agitur de majori præjudicio, ideo requiritur quòd uterque participet de fraude; filii verò revocant quatenus tangit Legitimam eorum. Vel aliter & tertio potest responderi, quòd filii habent jus in re in bonis patris vel matris, & debent habere Legitimam in ipsis rebus, substantia & patrimonio eorum, ut *in leg. Scimus. §. Repletionem. Cod. de Inoffic. testam.* unde meritò tanquam reales creditores possunt revocare immensè donatum, vel datum pro dote: alii verò creditores sunt merè personales respectu personæ, non respectu bonorum; ideo non ita faciliter possunt revocare.

35 Circa prædicta tamen cadit singulare & necessarium dubium: scilicet, quòd tempus inspiciatur ad hoc ut donatio vel dos data filio vel filia à patre vel matre dicatur inofficiosa? Et certè articulus est valde dubius, & non bene decisis de jure communi, & in eo maximè insudavi, & magno labore & studio illum reddam clarissimum: Et breviter & resolutivè dico, quòd tam de jure communi quàm Regio debet inspicere tempus mortis ipsius patris, vel matris; quia Legitima debetur filiis, habito respectu ad bona, quæ pater vel mater habet tempore mortis, & non alio: text. est *in leg. Cum queritur. Cod. de Inoffic. testam. text. in Authentic. Novissima. eod. tit. text. in leg. Scimus. §. Repletionem. eod. tit. text. in leg. Etiam. §. Si patronus. ff. de Bonis libertor. text. in leg. Si patronum ex debita. §. fin. eod. tit. text. in leg. fin. ff. Si quid in fraud. patron. text. in Authentic. de Nuptis. cap. Quia verò hæcenus. collat. 4. text. in leg. 1. §. Si impuberi. ff. de Collation. bonor.*

Ex quo in terminis nostris notabiliter infero, quòd si tempore factæ donationis donatio fuit inofficiosa, & postea non crescunt bona & facultates patris, vel matris; illa donatio revocabitur, habito respectu ad tempus mortis, computando bona quæ erant tempore do-

nationis, ut fiat eorum unus cumulus: & valebit donatio in Quinto bonorum, si fuit facta extraneo; vel in Tertio & Quinto, & Legitima, si fuit facta filio, vel descendenti; & residuum erit Legitima aliorum: ita probat text. formalis & expressus *in Authentic. Unde & si parens. Cod. de Inoffic. testament.* Cujus verba sunt: *Unde & si parens in quendam liberorum, vel in quosdam fecit immensam donationem, quisque tantum ferat ex hereditate nomine Falcidia, quantum poterat ante donationem deberi: & ibi notat & commendat Paul. de Castr. & communiter DD. text. in leg. 1. & per tot. Cod. de Inoffic. dotib.* Confirmatur hac ratione: quia aliàs, si ita non fieret cumulus & computatio, semper possent parentes defraudare filios in vita, si tantum ex bonis quæ habent tempore mortis deberetur.

Secundò infero, quòd si donatio non fuit inofficiosa tempore quo fuit facta, sed postea diminuitur patrimonium patris vel matris, debet haberi consideratio ad bona quæ habebat tempore donationis, & etiam tempore mortis, & fieri eorum unus cumulus; & tantum valebit in eo quo non redditur inofficiosa, ultra verò non, sicut diximus in superiori casu: & in expressò ita tenet Petr. de Bellapert. *in leg. 1. Cod. de Inoffic. donat. fin. col. & quest.* & ibi Mart. quem refert Cin. *in 5. quest.* & ista opinio videtur mihi pura veritas, licet contrarium in hoc tenebat Glossa ordinaria *in dict. leg. 1. Cod. de Inoffic. donat. in glossa magna propè fin. 9. quest.* & ibi Cyn. *3. col. 5. quest.* & cum hac opinione Glossæ transit ibi Bart. Alberic. & Jacob. Butr. *in fin.* & eam expressè tenet & approbat Bald. *4. col. 5. quest.* Paul. de Castr. *penult. col. Salyc. penult. col. 5. quest.* moti hac tantum ratione: scilicet, quia prædicta donatio à principio fuit valida, justa, & perfecta; unde ex post facto retractari non potest: argumento text. *in leg. Perfecta donatio. Cod. de Donat. qua sub mod.* Et ista sententia & conclusio Petr. de Bellapert. hodiè approbatur & confirmatur per istam nostram *leg. 29. in finalib. verb.* quæ est æquissima & juridica, attentis superioribus.

Tertio infero, quòd si donatio tempore quo fuit facta fuit inofficiosa, sed postea crescunt bona & facultates donatoris, taliter quòd, habito respectu ad tempus donationis & ad tempus mortis, facto uno acervo & cumulo, non resultat inofficiosa; valet & tenet, & non debet retractari: & in expressò ita tenet Glossa ordinaria *in dict. leg. 1. Cod. de Inoffic. donat. in glossa magna. 8. quest.* & ibi Cin. *3. column. 4. quest.* Bald. *4. col. 6. quest.* Salic. *penult. col. 4. quest.*

4. quest. Paul. *pen. col.* & communiter alii DD. & istud idem valet & disponit etiam nostra *lex 29.* in quantum dicit, quòd inspiciatur tempus mortis. Advertendum tamen, quòd ista omnia habent locum in donatione merè lucrativa, sed in dote idem erat dicendum de jure communi, argumento text. *in leg. Unic. Cod. de Inoffic. donat.* juncto titulo præcedenti *de Inoffic. donat.* Sed hodiè nostra *lex 29. Tauri* expressè valet, quòd maritus eligat ut inspiciatur tempus dotis datæ, vel tempus mortis: Et ratio fundamentalis potest esse, quia titulus dotis non est merè lucrativus, sed onerosus, ut *in leg. Pro oneribus. Cod. de Jure dot. cum similibus.*

Item etiam juxta prædicta quæro, si pater vel mater dedit filio vel filia dotem, vel donationem propter nuptias, & talis filius vel filia conferat: an filius melioratus habebit & deducet meliorationem de prædicta dote vel donatione propter nuptias jam unita & incorporata in bonis & patrimonio defuncti, vel solum habebit eam de aliis bonis, non verò de dote & de donatione, quæ fuit adducta ad collationem? Et dico quòd *lex 25. supra* expressè decidit, quòd non, & iste est ejus verus sensus.

36 Quoad sextum & ultimum principale: scilicet qualiter, & quibus remediis sit conferendum? Breviter & resolutivè respondeo, quòd uno de tribus modis: Primo modo per liberationem, quando illud, quòd debet conferri, est promissum, sed non traditum, nec solum: text. *in leg. 2. Cod. de Collation.* & Glossa ordinaria, & communiter DD. Secundo modo in medium adducendo, quando illud, quòd debet conferri, est traditum & solum: text. est *in leg. Filia dotem. Cod. de Collation.* & ibi Glossa ordinaria, & communiter DD. Tertio modo tantum minus ac-

ciendo, quando illud, quòd debet conferri, est traditum & solum, sed non est in potestate conferre debentis, ut quia maritus possidet dotem datam filia: text. est *in leg. Dotis quidem petitio. Cod. de Collation.* & ibi Glossa ordinaria, & communiter DD. Et in expressò illam doctrinam & resolutionem ponit notabiliter Bartol. ubi valde commendat *in dict. leg. Dotis quidem petitio. Cod. de Collation.* & ibi Bald. Paul. Salic. & communiter Modern. Idem Bart. *in leg. 1. §. Filium. ff. de Collation. dot.* idem Bart. *in leg. Pater filium. fin. col. & quest. eodem titul.* idem Bart. *in Authentic. De trien. & semiss. §. Illud quoque. in fin. Collat. 3. Petr. de Bellapertic. in Authentic. Ex testamento. Cod. de Collat. 3. col. in fin. Cin. in dict. leg. Si emancipati. eod. tit. 2. col. 7. quest. (x)*

Item adde pro complemento materiæ, quòd jus conferendi transit ad hæredes activè; quia mortuo hærede qui poterat petere collationem post aditam hæreditatem, vel eo casu quo hæreditas non adita transmittitur, possunt hæredes ejus petere collationem, sicut hæres defunctus poterat: text. est *in leg. 1. §. Ibidem. ff. de Collat. bonor. text. in leg. Si maritus. Cod. de Collat.* & ibi communiter DD. Et similiter transit ad hæredes passivè; quia mortuo eo qui tenebatur conferre, tenebitur etiam hæres ejus: text. est *in leg. 2. ff. de Collat. bonor.* & ibi notat Bartol. & communiter DD. Confirmatur, quia sicut hæreditas ipsa transmittitur, eodem modo jus & equalitas ejus. Secundò confirmatur, quia ex persona hæredis conditio obligationis non mutatur, ut *in leg. 2. §. Ex his. de Verbor. obligat.* Tertio, quia jus petendi supplementum Legitimæ transmittitur, quia fit ipso jure per legem, & reputatur jus jam quæsitum, & petitio venit ad

(x) Adde scripta *in leg. Dotis petitio. Cod. de Collation.* Et notabis etiam, quòd si solum sit matrimonium, ita quòd filia penes se habet dotem, tenetur illam conferre in ea æstimatione qua reperitur tempore mortis patris, & tenetur conferre res ipsas dotales, quales eo tempore reperiuntur, non verò earum æstimationem: Ex quo sequitur, quòd si filia fuerunt tradita in dote res mobiles, quæ tempore mortis patris reperiuntur consumptæ, non tenetur eas conferre: ut post alios tradit Afflic. *decis. 247.* Secundò inferò, quòd si fundus filia in dotem à patre tempore mortis patris sit pretiosior, & ejus valor excreverit ex sola mutatione temporis, nihilominus est conferendus talis qualis tempore mortis patris reperitur; & è converso si sine culpa filia effectus est vilior, debet conferri ut eo tempore reperitur: ut tenuit Paul. *in leg. Illud. Cod. de Collation.* quem sequitur Socin. *consul. 65. versic. 6. conclus. 1. Gregor. in leg. 3. tit. 15. part. 6. versic. Contra.* quorum opinio mihi maximè probatur, quamvis contrarium defendat Ayora *de Partition. 1. part. cap. 3. versic. Quarto quarto.* Quæ opinio procedit & si res dotales datæ sint æstimatæ, ea æstimatione quæ faciat emptionem; nam nihilominus debent conferri res ipsæ, non earum æstimatio, si filia & ceteri fratres æstimationi non consenserunt; nec enim æstimatio facta inter socerum & generum potuit filia præjudicare: argumento text. *in leg. Si annum. §. Ante omnia. ff. de Pactis.* neque reliquis fratribus, qui in ipsarum collatione possunt actionem præ-